

YAŞIL DÜNYA NAMINƏ GƏMİÇİLİK SAHƏSİNDƏ GÖRÜLƏN TƏDBİRLƏR

Ələkbər Əzizli¹, Nigar Bağirova²

“Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti

contact@asco.az

Azərbaycan Respublikası 1995-ci ildən BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasına qoşulmuşdur. Həmçinin, 18 iyul 2000-ci ildə isə istilik effekti yaradan qazların azaldılmasına dair öhdəliklərin ehtiva olunduğu Kioto Protokolu Azərbaycan tərəfindən ratifikasiya edilmiş, ölkəmiz 2016-cı il aprel 22-də isə BMT-nin iqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Paris Razılaşmasının imzalanma mərasimində iştirak etməklə sənədə qoşulmuşdur.

2021-ci il 2 fevral tarixli Sərəncamla Azərbaycanın 2030-cu ilə qədərki, sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlərini müəyyənləşdirərkən, qlobal iqlim dəyişikliklərinin miqyası nəzərə alınaraq ekoloji təmiz texnologiyaların tətbiqinə əhəmiyyətli yerin verilməsi, təmiz enerji mənbələrindən istifadəsi, tullantıların təkrar emalı və çirklənmiş ərazilərin bərpasının təşviq edilməsi qəti vəzifə olaraq müəyyən edilmişdir. Azərbaycanda yüksək keyfiyyətli ekoloji mühitə və "yaşıl enerji" məkanına nail olmaq üçün ötən dövrdə, xüsusən ərazi bütövlüyümüzün bərpa olunduğu son 3 il ərzində iqtisadi artımla ekoloji mühitin tarazlığının təmin olunması, ölkədə ümumi ərazilərdə yaşıllıqların payının artırılması istiqamətində konkret addımlar atılmışdır.

Bu gün dünyanı narahat edən qlobal problemlərdən biri də iqlim dəyişmələridir. İqlim dəyişiklikləri və onların canlı aləmə təsiri dünya birliyini getdikcə daha çox narahat etməkdədir. Ölkəmiz də qlobal iqlim dəyişmələrinin təsirindən kənarda qalmamışdır və beynəlxalq ictimaiyyətin etibarlı və məsuliyyətli üzvü kimi iqlim dəyişmələrinin fəsadlarına qarşı mübarizəyə öz töhfəsini verir.

Azərbaycanın 2030-cu ilə qədər sosial-iqtisadi inkişafa dair beş milli prioritetindən biri “Təmiz ətraf mühit və yaşıl artım ölkəsi” kimi müəyyən edilmişdir. Həmin prioritetə uyğun olaraq, ətraf mühitin sağlamlaşdırılması, yaşıllıqların bərpası və artırılması, su ehtiyatlarından və dayanıqlı enerji mənbələrindən səmərəli istifadənin təmin edilməsi istiqamətində işlər aparılır.

Azərbaycan baza ili (1990) ilə müqayisədə 2030-cu ilə qədər istilik effekti yaradan qazların emissiyalarının 35 faiz, 2050-ci ilə qədər isə 40 faiz azaldılmasını hədəf kimi götürmüşdür.

Yaşıl enerji növlərinin yaradılması və yaşıl enerjinin dünya bazarlarına nəqli Azərbaycanın enerji siyasətinin prioritetidir. Azərbaycan elektrik enerjisi istehsalının qoyuluş gücündə bərpa olunan enerji mənbələrinin payının 2030-cu ilə qədər 30 faizə çatdırılmasını hədəfləyir.

Gəmiçilik sahəsində də Azərbaycan Respublikası iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə öz töhfəsini verməkdədir. Belə ki, Azərbaycan BMT-nin ixtisaslaşmış qurumu olan Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının “Dənizin gəmilərdən çirkləndirilməsinin qarşısının alınması haqqında” Beynəlxalq Konvensiyasına (MARPOL) qoşulmuşdur. Konvensiyanın “Havanın gəmilərdən çirkləndirilməsinin qarşısının alınması haqqında” VI Əlavəsinə əsasən, 2012-ci ildən başlayaraq, yeni tikilən gəmilər üçün Enerji Səmərəliliyinin Konstruktiv Əmsalına (Energy Efficiency Design Index), eləcə də ümumi tutumu 400 ton və yuxarı olan bütün gəmilərdə “Gəminin enerji səmərəliliyinin idarə olunması planı”nın olmasına dair tələblər qüvvəyə minmişdir, 2018-ci ildən başlayaraq isə, ümumi tutumu 5000 tondan yuxarı olan gəmilərdə yanacaq sərfiyyatı haqqında məlumatların toplanmasına dair tələb qüvvəyə minmişdir və “Gəminin enerji səmərəliliyinin idarə olunması planı”na bu məlumatların toplanmasının metodologiyasını əhatə edən II hissə əlavə olunmuşdur.

Beynəlxalq Dəniz Təşkilatı tərəfindən 2018-ci ilin aprel ayında gəmilərdən istixana qazlarının emissiyalarının azaldılması üzrə strateji hədəfləri müəyyən edən, o cümlədən beynəlxalq gəmiçilik fəaliyyəti nəticəsində havaya atılan tullantıların illik miqdarının 2008-ci illə müqayisədə 2050-ci ilədək ən azı 50% azaldılması üzrə məqsədyönlü tədbirləri əhatə edən “Gəmilərdən istixana qazlarının emissiyalarının azaldılmasına dair Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının İlkin Strategiyası” qəbul edilmişdir. İlkin Strategiya Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının Üzv Dövlətləri üçün gəmilərdən istixana qazlarının emissiyalarının azaldılması üzrə

ümumi prinsipləri, həmçinin qısamüddətli, ortamüddətli və uzunmüddətli hədəfləri əhatə edən tədbirlər planını özündə ehtiva edir. İlk Strategiyaya uyğun olaraq, 2023-cü ildən başlayaraq ümumi tutumu 400 ton və daha çox olan gəmilər üçün Mövcud Gəmilərin Enerji Səmərəliliyi Əmsalına (Energy Efficiency Existing Ship Index) dair tələblər tətbiq edilməyə başlamışdır. Eyni zamanda, ümumi tutumu 5000 ton və daha çox olan gəmilər üzrə Enerji Səmərəliliyi Əmsalı (EEXI) əsasında karbon qazının ayrılmasının intensivliyinin azaldılmasına dair texniki tələblər, o cümlədən illik istismar nəticəsində Karbon qazının intensivliyi Göstəricisi (CII) və onun hesablanma metodologiyasını əhatə edən “Gəminin enerji səmərəliliyinin idarə olunması planı”na bu məlumatların toplanmasının metodologiyasını əhatə edən III hissə əlavə olunmuşdur. Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının yuxarıda qeyd edilən istixana qazlarının emissialarını azaltmaq istiqamətində qəbul edilmiş tələblərini davamlı olaraq icra edərək, “Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti (ASCO) iqlim dəyişmələri ilə mübarizə sahəsində öz töhfəsini verməkdədir.

Buna uyğun olaraq, artıq ASCO-nun 31 gəmisinə CII əhatə edən “Gəminin enerji səmərəliliyinin idarə olunması planı”na III hissə verilib və 2023-cü ilin nəticələrini əhatə edən müvafiq hesabatlar Dövlət Dəniz və Liman Agentliyinə təqdim edilib.

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası – COP29 kimi mötəbər bir tədbirin Azərbaycanda keçirilməsi ilə əlaqədar yekdil qərarın verilməsi beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən Azərbaycana böyük hörmət və etimadın, eləcə də ölkəmizin milli, regional və global səviyyədə ətraf mühitin qorunması, iqlim dəyişmələrinin qarşısının alınması işinə töhfəsinin təqdir olunmasının bariz nümunəsidir.

Su resursları, enerji, meşə, kənd təsərrüfatı, turizm, səhiyyə sektoru və sahilyanı zonaları Azərbaycan da iqlim dəyişikliyinə həssasdır. Bu problemə qarşı mübarizədə diqqətin artması, beynəlxalq həmrəyliyin gücləndirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev 25 dekabr 2023-cü il tarixdə 2024-cü ilin “Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili” elan edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb. Bu sərəncam Azərbaycanın global təşəbbüslərə ilk qoşulan ölkələrin sırasında olduğunu bir daha sübut edir. Digər tərəfdən, 2024-cü ilin “Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili” elan edilməsi bütün il ərzində bu sahədə fəaliyyətimizi genişləndirəcəyimizdən və ətraf mühitin qorunması istiqamətində görülməli işlərin xeyli dərəcədə intensivləşəcəyindən xəbər verir. ASCO tərəfindən də COP29-a hazırlıq çərçivəsində 2024-cü ildə ölkəmizdə ekologiya sahəsi üzrə bəzi önəmli tədbirlər təşkil ediləcək və müvafiq layihələr həyata keçiriləcəkdir. ASCO tərəfindən həmin tədbiri keçirilməsinə, ətraf mühitin qorunması işinin daha effektiv qurulması, bu məsələlərlə bağlı ASCO-nun vahid yanaşmasının, təklif və tövsiyələrinin formalaşdırılmasını təmin etmək məqsədilə COP29 tədbirinin təşkili prosesinə ASCO tərəfindən töhfə verilməsi imkanları araşdırılmaqla, ətraf mühitin qorunması, təhlükəsizliyin təmini, abadlıq işlərinin aparılması istiqamətində ASCO-nun daxili tədbirlərinin müəyyən edilməsi və “Bibiheybət” Gəmi Təmiri Zavoduna aid həmin tədbirlərin icrasının daha operativ, planlı şəkildə idarə edilməsinə nail olunması məqsədilə komissiya yaradılmışdır. “Bibiheybət” Gəmi Təmiri Zavodunun bütün fəaliyyət istiqamətləri, yerləşdiyi ərazi, şəhər görüntüsünə təsiri və s. amillər nəzərə alınmaqla abadlıq, təhlükəsizlik və ekologiya məsələləri ilə bağlı tədbirlər planı işlənib hazırlanmışdır. Tədbirlər planında, təhlükəsiz icra və bununla bağlı risk qiymətləndirilməsi, ekoloji tarazlığın qorunması, görülməli işlərlə əlaqədar xərclər, metal tullantılarının təkrar emala göndərilməsi, silinmiş üzən vasitələrin akvatoriyadan uzaqlaşdırılması, tələb olunan təmir-tikinti işləri və mal-material tələbatı barədə məsələlər əks olunaraq icra edilməkdədir.